

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.372> JEL classification: G22, G18, L51
UDC: 368:336.02

Тетяна СТЕЦЬОК

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
E-mail: stetsiukti@gmail.com
ORCID iD: 0000-000-1159-6236
<https://publons.com/researcher/3720222/tatyana-stetsiuk/>

Ольга ДИМНІЧ

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
E-mail: dymnichov@kneu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-4532-8742
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59012675500>

Станіслав НЕЛЬГА

аспірант,
кафедра банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
E-mail: stanislavnlh@gmail.com

Дмитро СІЛЬЧЕНКО

аспірант,
кафедра банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
E-mail: Silchenko-dm@ukr.net

РЕГУЛЯТИВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

АНОТАЦІЯ

Вступ. В економіці будь-якої країни, сфера страхування займає стійку позицію як один із вагомих фінансових інструментів, який забезпечує ефективний захист майнових інтересів усіх суб'єктів господарювання від ризиків, що супроводжують їх по життю і не є тимчасовим явищем. Як бачимо, останнє десятиліття в усьому світі характеризується збільшенням військових конфліктів, війн, що викликають значні людські та матеріальні втрати. Такі військові конфлікти мають значний економічний вплив на усіх суб'єктів господарювання. Тому важливо в умовах нестабільності та загроз забезпечити безпеку та надати фінансовий захист для усіх суб'єктів господарювання. Як фінансові посередники, страхові компанії роблять значний внесок і суттєво впливають на економічну стабілізацію і в змозі

© Тетяна Стецюк, Ольга Димніч, Станіслав Нельга, Дмитро Сільченко, 2024

Отримано: 18.08.2024 р.

Рекомендовано до друку: 12.09.2024 р.

Опубліковано: 30.09.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Стецюк Т., Димніч О., Нельга С., Сільченко Д. Регулятивна політика в сфері страхування як важлива складова стабільності та прозорості фінансового ринку. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 3. С. 372-383. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.372>

забезпечити безпеку та надати фінансовий захист усім хто цього потребує, адже страхування – це невід’ємна частина усієї економіки будь-якої країни. Роль страхування в забезпеченні фінансового захисту інтересів фізичних і юридичних осіб є беззаперечною.

За історично незначний проміжок часу в цій сфері відбулись радикальні зміни, які у достатній мірі висвітлені у працях вітчизняних учених: Т. Артюх, В. Базилевича, А. Баранова, О. Гаманкової, С. Горянської, С. Осадця, Н. Приказюк, О. Кнейслер, Т. Кривошлик, В. Стецюк, Р. Пікус, В. Тринчука, Т. Татаріної, Л. Шірінян, Т. Яворської. Саме їх праці мали значний вплив на формування страхової наукової думки, страхової культури, що є надзвичайно важливим в розрізі соціально-економічного розвитку країни. Проте ці питання потребують постійного подальшого дослідження, адже життя і здоров’я, інфраструктура країни безпосередньо впливають на розвиток економіки країни в цілому.

Мета. Мета статті – визначити та систематизувати регуляторну політику у сфері страхування як важливої складової стабільності та прозорості фінансового ринку, захисту прав споживачів і підтримки сталого розвитку страхового ринку.

Метод (методологія). Авторами використано абстрактно-логічний метод і метод спостереження для формування теоретичних положень і висновків; структурний метод, метод порівняння для аналізу операцій зі страхування.

Результати. У статті досліджено місце України серед найбільших страхових ринків світу за обсягом валових страхових премій; розглянуто роль страхування для різних споживачів ринку фінансових послуг; проаналізовано регуляторну політику у сфері страхування; розглянуто фінансовий ринок у цифрах в т. ч. страхові компанії; проаналізовано концентрацію ринку страхування за валовими страховими преміями, рівнем виплат та класів страхування; визначено коефіцієнт збитковості за класами страхування; визначено індикатори привабливості споживачів за активами, власним капіталом, страховими резервами, чистими заробленими страховими преміями та страховими виплатами.

Ключові слова: фінансовий захист; страхування; операції зі страхування; страхові премії; страхові виплати; коефіцієнт збитковості; концентрація ринку; державне регулювання; внутрішній контроль; маркетинг у страхуванні; страховий ринок.

Вступ

Об’єктивну необхідність страхування переконливо довела більшість країн, особливо тих, які обрали капіталістичний шлях розвитку. За даними міжнародної статистики загальна сума страхових премій, зібраних у світі за 2021 рік, сягала майже 10,3 трлн дол. США, з них близько 65% припадало на страхування життя. Щорічно цей показник зростає. В Україні ситуація інша.

Для прикладу, розглянемо обсяги валових страхових премій найбільших та найрозвинутіших страхових ринків світу за їх рейтингом в міжнародному страховому просторі (табл. 1). Дані табл. 1 свідчать, що у 2020 році у ТОП-20 найбільших страхових ринків світу за обсягом валових страхових премій увійшли такі країни як США, Китай, Японія, Великобританія та Німеччина. При цьому частка ринків цих країн займала 66,8%

світового страхового ринку, що перевищувало таку частку в 2019 році, яка становила 65,9%, та характеризувала зростання ринкової позиції учасників страхування провідних світових держав. Питома вага ТОП-20 страхових ринків також зростала від 90,5% в 2019 році до 90,7% в 2020 році, забезпечуючи практично весь обсяг валових страхових надходжень у світі [1].

Варто звернути увагу на абсолютну і відносну різницю в обсягах валових страхових премій першої країни в рейтингу - США та Китаю, який займає другу позицію. Ця різниця становить 1 874 696 млн. дол., що свідчить про високий розвиток страхування в США порівняно з іншими ТОП-20 країнами світу. В 2020 році страховий ринок США займав 40,3% світового страхового простору, у порівнянні з 2019 роком він зріс на 0,8%. Такі обсяги валових страхових премій в США забезпечують зростання суми податкових надходжень до бюджетів штатів.

Таблиця 1. Місце України серед найбільших страхових ринків світу за обсягом валових страхових премій

№ з/п	Країни	Валові страхові премії, млн. дол.		Темпи змін, %
		2019 рік	2020 рік	
1.	США	2 485 326	2 530 570	1,8
2.	Китай	617 399	655 874	6,2
3.	Японія	427 580	414 805	-3,0
4.	Великобританія	364 352	338 321	-7,1
5.	Німеччина	249 207	258 566	3,8
6.	Франція	260 457	231 347	-11,2
7.	Південна Корея	179 018	193 709	8,2
8.	Італія	167 881	161 973	-3,5
9.	Канада	134 839	143 468	6,4
10.	Тайвань	117 823	113 304	-3,8
11.	Індія	107 893	107 993	0,1
12.	Нідерланди	84 179	87 529	4,0
13.	Гонконг	70 696	73 131	3,4
14.	Іспанія	70 982	66 323	-6,6
15.	Австралія	68 688	62 840	-8,5
16.	Швейцарія	58 868	62 669	6,5
17.	Ірландія	58 645	58 089	-0,9
18.	Бразилія	73 388	57 623	-21,5
19.	Бельгія	41 372	41 236	-0,3
20.	Швеція	38 026	40 939	7,7
59.	Україна	2 051	2 167	5,7
	УСЬОГО	6 287 044	6 284 360	0,04

*Джерело: побудовано за [1, р. 14; 189]

World insurance: the recovery gains pace. Swiss Re Sigma. 2021. No 3. p.14.

У 2020 році страховий ринок України займав 59 позицію в світовому рейтингу страхування за валовими страховими преміями. Крім того, його частка відносно страхового ринку США становила 0,09%, а в розрізі глобального страхового простору – тільки 0,03%. Натомість, до рейтингу ТОП-20 найбільших страхових ринків входить шість ринків Азії (Китаю, Японії, Південної Кореї, Індії, Гонконгу, Тайвані), які в світовому ринковому середовищі займають 14,4%, а десять ринків Європи (Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди, Іспанія, Швейцарія, Ірландія, Бельгія, Швеція) - 21,4%.

Слід звернути увагу, що вплив операцій зі страхування на економічний і соціальний розвиток суспільства здійснюється в рамках фінансової політики, яка є явищем багатограним та інтегрованим і включає бюджетну, податкову, кредитну, інвестиційну політики. Такі політики мають сприяти

зростанню ефективності виробництва, підвищенню продуктивності праці, впровадженню ресурсозберігаючих технологій, побудові раціональної структури економіки тощо.

Мета статті

Метою статті є розглянути сучасний стан регуляторної політики у сфері страхування з використанням повоєнного досвіду та запропонувати можливості вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Страховій справі як інтегрованій складовій ринкової економіки притаманні ті ж самі вади ринкового саморегулювання, що й економіці в цілому. Тому, вона потребує активного державного втручання, без якого вбачається неможливим узгодження економічних інтересів учасників страхових відносин.

Розглянемо дані Національної комісії, що здійснювала державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг у 2019 році, де зазначена роль страхування для різних споживачів.

Страхування для населення:

- залучено довгострокових інвестицій – 6,6 млрд грн;
- виплачено зі страхування життя – 831 млн. грн;
- отримано інвестиційний дохід – 572 млн. грн;
- відшкодовано збитки пошкодженому приватному автотранспорту та майну – 1,9 млрд грн;
- здійснено оплату витрат за лікування та медикаменти – 1,4 млрд грн.

для корпорацій:

- вкладено в акції – 11,9 млрд грн;
- вкладено в корпоративні права – 2,2 млрд грн;
- вкладено в інші фінансові інвестиції – 11,5 млрд грн;
- вкладено в облігації – 753 млн. грн;
- відшкодовано збитки пошкодженому комерційному автотранспорту – 950 млн. грн;
- відшкодовано збитки пошкодженому майну – 469 млн. грн.

для банків:

- застраховано ризики банків та їх клієнтів – 450 млрд грн;
- розміщено на депозитах – 12,6 млрд грн;
- отримано відсотки за депозитами – 1,1 млрд грн;
- отримано банківських кредитів – 390 млн. грн.

для бюджету:

- залучено в економіку іноземних інвестицій – 5 млрд грн;
- детінізація транспортної галузі – 2,9 млрд грн;
- детінізація галузі охорони здоров'я – 1,4 млрд грн;
- сплачено податків страховиками – 855 млн. грн;
- здійснено відрахування до ЄСВ – 427 млн. грн.

Загалом як бачимо, страховики надають надійний фінансовий захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, сплачують податки та наповнюють бюджет країни. Ступінь

розвитку операцій зі страхування відображають і можливості економічного зростання країни, здійснюється перерозподіл ризиків між суб'єктами господарювання та відшкодування збитків за рахунок нагромаджених коштів. В цілому, страхування є окремою ланкою фінансової системи держави, її потужним механізмом, без якого неможливе функціонування ринкової економіки. Тому система державного регулювання страхової діяльності має бути збалансованою, системною на всіх напрямках з встановленням відповідних пріоритетів щодо створення сприятливих умов для зміцнення сталого розвитку страхових послуг, здатних забезпечувати реальні сектори економіки необхідними фінансовими ресурсами, задовольняти потреби споживачів, підвищувати ефективність використання коштів державного та місцевих бюджетів під час управління ризиками природних катаклізмів та техногенних катастроф, сприяти створенню нових робочих місць шляхом проведення державної політики зваженого регуляторного нагляду.

В рамках реалізації вищезазначеного, 19 жовтня 2019 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій державного регулювання ринків фінансових послуг». Цим Законом передбачено ліквідацію Національної комісії державного регулювання ринків фінансових послуг та поділ її функцій між Національним банком України (НБУ) та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Відповідно з 1 липня 2020 року в результаті внутрішньої трансформації структури Національного банку України, у межах Закону «Про спліт» створено новий підрозділ – департамент нагляду за страховим ринком. До його функцій належить регулювання ринку небанківських фінансових установ, зокрема, ринку страхування. Ухвалення даного Закону передбачено Меморандумом співпраці з МВФ у 2018 році, що містить виклад відповідної політики та стратегії, яких планує дотримуватися Україна протягом його дії.

Наступною знаковою подією є ухвалена 18 листопада 2021 року Верховною Радою нова редакція Закону України «Про страхування». Новий регулятор небанківського фінансового ринку, Національний банк, одним із своїх

пріоритетів визначив оновлення застарілого законодавства у частині потреб учасників страхового ринку та попиту споживачів страхових послуг. Цим Законом змінено цілий спектр вимог до ліцензування страховиків, оцінки їх платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління ризиками, підвищення ролі та значення професійної діяльності осіб, відповідальних за виконання ключових функцій.

Варто зауважити, що зміни, які ми спостерігаємо, є неоднозначними, але вони сприяють новим викликам і можливостям. Такі новації запрацюють у найближчій перспективі, а оновлений Закон «Про страхування» набирає чинності після дня його опублікування і повністю вводиться в дію через два роки - 1 січня 2024 року. Два роки - це той перехідний період, який надасть змогу усім учасникам страхового ринку привести свою діяльність у відповідність до вимог законодавства. За справедливим твердженням Генерального директора Асоціації «Страховий бізнес» В. Черняховського, «страховий ринок має працювати на упередження і ніяк не навпаки» і цьому має сприяти новий Закон.

Безсумнівно, шляхи реформування страхового ринку не були б такими розпачливими та звивистими, якби в Україні не було війни. Адже страхова справа зазнала значних втрат. Переважна більшість страхових організацій працюють віддалено. Майже третина має перебої в роботі. Морські судна не заходять в наші порти, авіація не літає в небі – ці класи страхування втрачено на час війни та знижено запит на майже всі його види, особливо у сегменті фізичних осіб, адже значна частина платоспроможних клієнтів виїхала за кордон і терміни їх повернення невідомі.

Сьогодні страховикам як ніколи потрібна підтримка держави – тимчасове пом'якшення вимог до платоспроможності, до розрахунку резервів та зниження податкового навантаження. Тому НБУ відновлено роботу над низкою регуляторних актів, розроблено проект змін до методики формування страхових резервів, що дасть змогу посилити стійкість організацій до виконання своїх зобов'язань. Експертами НБУ напрацьовані зміни і до законодавства щодо податкового стимулювання страхування – розширено визначення пільгових категорій договорів зі

страхування життя, врегульовуються питання оподаткування страхових виплат за такими договорами, розширюється неоподаткований ліміт для роботодавців.

Як зазначають фахівці, відпрацьовуються зміни й щодо ризикового страхування, а саме: визначення договору медичного страхування буде прирівняне до загальноновживаного на ринку страхування, що дасть змогу оподатковувати такі договори однаково, незалежно від отримувача виплат. Також врегульовано окремі питання оподаткування операцій з нерезидентами. Зміни до Податкового кодексу внесені, погоджені з Міністерством фінансів і найближчим часом законопроект буде переданий до Комітету ВРУ з питань фінансів, податкової та митної політики [2].

Як бачимо (рис. 1), кількість страхових організацій, що здійснюють страхування життя, значно поступається кількості організацій, які здійснюють ризикові класи страхування. На ринку простежується динаміка до скорочення загальної кількості страховиків. Станом на 31 липня на ринку небанківських фінансових послуг працювали 537 фінансових компаній (у червні було 548), 69 страховиків non-life (було 78), 12 life-страховиків (кількість не змінилася), один страховик зі спеціальним статусом, 114 ломбардів (було 116), 114 кредитних спілок (було 120), 1 лізингодавець (кількість не змінилася), 40 страхових брокерів (кількість не змінилася) та 75 колекторських компаній (було 74) [3].

Як показують дослідження, припиняють свою діяльність ті страховики, рівень капіталізації яких не відповідає встановленим нормативам, або ті, що займалися не ризиковим страхуванням. Українські страховики порівняно зі світовими страховими організаціями мають доволі низький рівень статутного капіталу, що безперечно має ряд негативних наслідків. Для забезпечення достатнього рівня капіталу страховиків держава вимушена збільшувати його розміри на законодавчому рівні.

Необхідно зауважити, що співпраця НБУ зі страховим ринком послужить хорошим поштовхом для його повоєнного відновлення, яке так потрібне страховикам, послужить хорошим поштовхом для його розвитку. Ми розуміємо, що після війни більшість

страховиків залишаються малопотужними, фінансово нестабільними, відновитися і виконати нормативи нового законодавства їм буде нелегко. Очікується активний процес поглинання малих компаній великими та перетворення дрібних страховиків в брокерські компанії та інші посередницькі і інфраструктурні формування. Усім потрібна наполеглива праця, яка допоможе підтримати бізнес та довіру споживачів. Тому регулятором прийнято рішення щодо відтермінування виконання деяких нормативів страхових організацій. Ми поділяємо думку Директора

Федерації страхових посередників України С. Іншакова – «важливо, коли регулятор звертається до страховиків та намагається допомогти тримати стрій». Необхідні заходи проводяться і страховиками. Вони докладають сил і нарощують капітал, розставляють пріоритети. Одним з таких пріоритетних завдань є врегулювання питань зі страхового відшкодування, це є особливо значущим під час війни. Адже воєнний 2022 рік потребував великих зусиль від усіх учасників ринку страхування та вироком він не став – галузь вистояла, а обсяг активів зріс (табл. 2).

Рис. 1. Фінансовий ринок у цифрах

Джерело: Асоціація Страховий Бізнес (АСБ) URL: <https://insurancebiz.org>.

Зауважимо, що концентрація ринку страхування визначається не лише кількістю організацій, присутніх на ньому, не менш важливим чинником є те, яку частку на цьому ринку займає та чи інша страхова організація. При цьому частка ринку визначається за декількома факторами, одним з яких є розмір отриманих страхових премій. Обсяг страхових премій є важливою характеристикою діяльності окремих страховиків та показником, що характеризує стан та розвиток страхової галузі в цілому. Саме даний макроекономічний показник використовується у світовій практиці

для визначення ролі та місця тієї чи іншої країни у розвитку світового страхового ринку. В цілому, загальний обсяг валових страхових премій у 2022 році скоротився до 39,6 млрд грн від фізичних осіб, страховиками отримано 24,6 млрд грн (рис.2,3). Обсяги валових премій ризикового страхування зменшилися на 8%, премії страхування життя, навпаки збільшилися на 9%. Загалом у 2022 році обсяги премій зі страхування життя зменшилися на 17%, а ризикового страхування – на 21%. Чисті страхові премії скоротилися до 38,6 млрд грн. Чисті зароблені страхові премії склали 34,9 млрд грн.

Премії та рівень виплат за видами страхування, млрд грн

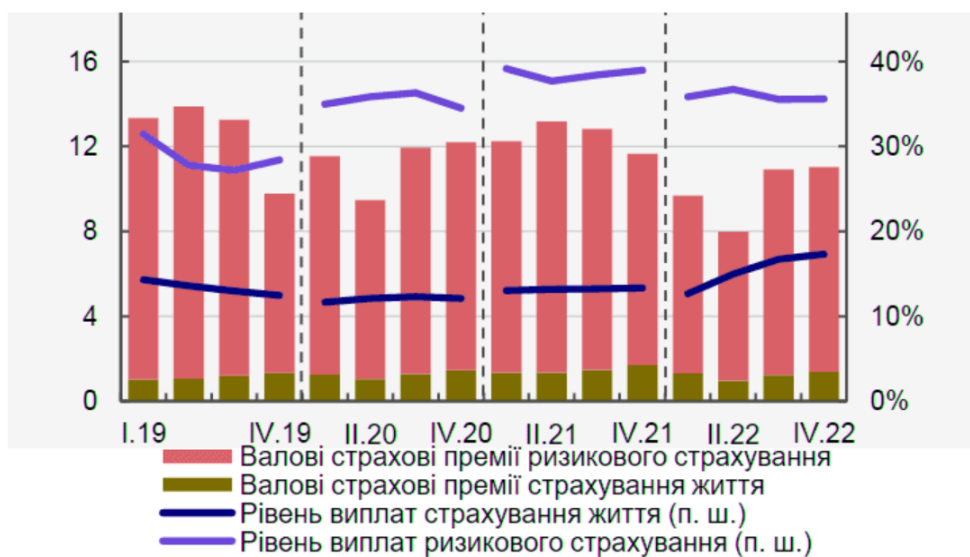

Рис. 2. Валові страхові премії та рівень виплат за класами страхування

Джерело: [4]. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>.

У 2022 році падіння ринку склало приблизно 11%, порівняно з попереднім роком, це дуже непоганий результат в умовах війни. Якщо аналізувати ринок без «Зеленої карти», то він становить 17% - це також є задовільним результатом. Як бачимо, лідером страхування стала саме «Зелена карта», зростання якої становило 152% (через масовий від'їзд українців за кордон, особливо на початку війни). Стабільний обсяг премій продемонструвала автоцивілка, яка має незначне коливання -3%. Запит на медичне страхування знизився на 16%. Найменшим попитом користувалося страхування КАСКО, -20% у порівнянні з попереднім роком [4].

Страхові виплати страховиків майже не змінилися, вони склали 13 млрд грн, у т. ч. фізичним особам здійснено страхових виплат на 7 млрд грн. Виплати за договорами страхування життя в цілому зросли на 7%, ризикового страхування – зменшилися майже на третину, рівень їх виплат склав 33%. У 2022 році частка премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВВНТЗ та «Зелена карта») зросла до 49% [4].

Зокрема, обсяг премій «Зеленої карти» збільшився більш ніж удвічі порівняно з

попереднім роком, а виплати зросли майже на третину. При цьому більш ніж удвічі скоротилися премії з майнового страхування та страхування фінансових ризиків, їх виплати зменшилися на 62% (рис. 2) [4].

Коефіцієнт збитковості обов'язкових видів страхування залишився на рівні 45%, а загальний коефіцієнт збитковості на кінець року становив 43 % (рис. 4) [4]. Страхові компанії продовжують працювати, отримувати страхові премії, виплачувати страхові відшкодування. Звісно збитки, заподіяні майну внаслідок військових дій, страховики вправі не покривати, для цього існує окремий вид страхування – від військових ризиків, проте страховики добровільно домовилися між собою, що вони все ж таки військові ризики відшкодуватимуть. Страхування військових ризиків – це доволі дорогий клас страхування. Договори за таким класом страхування уклалися досить рідко, їх уклали платоспроможні фізичні та юридичні особи, майно яких було розташоване на сході країни. Зазвичай таке покриття забезпечують літакам, морським суднам, вантажам, маршрути яких можуть проходити через зони з високими ризиками війни.

Рис. 3. Валові страхові премії та рівень виплат за найпоширенішими класами страхування
Джерело: [4]. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>.

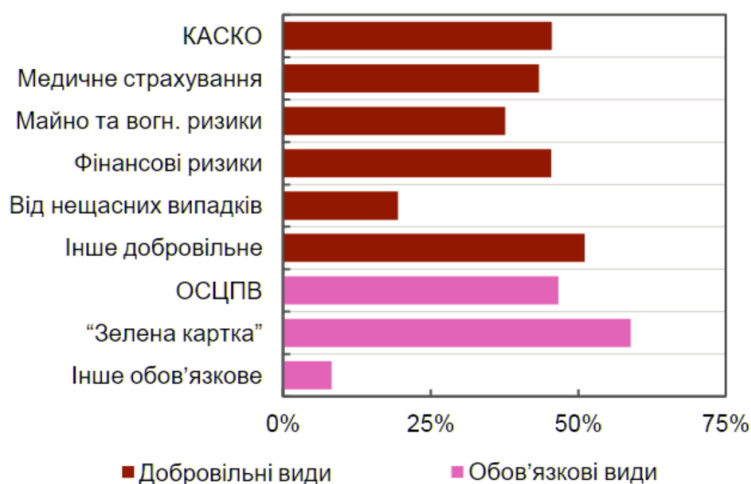

Рис. 4. Коефіцієнт збитковості за класами страхування

Джерело: [4]. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>.

В цілому більшість страховиків з оптимізмом дивиться у майбутнє. Вони зосереджені на нарощуванні капіталу, на збереженні споживачів страхових послуг та тримають фокус на надійному і якісному сервісі щодня. Безперечно, частина компаній через описані фактори піде з ринку, але майже всі великі компанії з українським капіталом і всі міжнародні компанії залишаться. Слід наголосити, що попри припинення діяльності неактивними страховиками, активи сегменту зростають і це нам яскраво демонструє нижчезазначена табл. 2.

На тлі війни, фінансових складнощів, падіння попиту, продовжується планомірна і

системна робота НБУ по нагляду за дотриманням компаніями фінансових нормативів. Національний банк прагне вибудувати сильний страховий сектор, спроможний якісно виконувати свою головну функцію – захищати населення та бізнес від ймовірних збитків у разі настання страхових подій. Все це підштовхує страховиків працювати прибутково і формувати резерви належними активами. У зазначених страхових організаціях загальний обсяг активів, власного капіталу, страхових резервів, чистих зароблених премій страховиків, що займаються ризиковим страхуванням, за рік зріс, зросли і страхові виплати.

Таблиця 2. Індикатори привабливості споживачів (млн. грн.) [7]

	Станом на:	Страхова компанія	Активи	Власний капітал	Страхові резерви	Чисті зароблені страхові премії	Страхові виплати
1	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	АТ СК АРКС	3057783,1 3698432,7 4818632,6	937336,1 1154771,9 1692149,5	1564044,5 1991692,9 2465144,5	2346189,6 2886158,8 2935547,7	1027706,8 1341417,9 1039737,9
2	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	ПрАТ СК Уніка	2604653,0 3038619,0 3934768,7	795469,0 880733,0 12122520,0	1242305,0 1637630,1 2243890,5	2054706,0 2489954,0 2409861,6	1226589,0 1329251,0 1240194,9
3	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	ПАТ СК УСГ	4755891,4 2944328,1 3437765,4	611199,1 576810 643797,8	3995430,8 2168500,1 2140409,9	1348782,8 1494200,2 1919204,2	913986,3 2791624,0 787592,3
4	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	АТ СГ ТАС	2457255,5 2608875,3 2955864,3	696821,8 655709,5 869688,5	1653719,5 1848551,3 1986024,8	1766998,0 2156765,4 2274876,6	887597,4 1142848,1 904319,3
5	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	ПРАТ СК Арсенал страхування	1780386,0 1953945,0 2249936,0	399822,0 483208,0 576078,0	1097347,0 1279285,0 1443634,0	1247785,0 1782278,0 1647876,0	669945,0 898374,0 719677,0
6	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	АТ СК ІНГО	2157160,7 2582554,0 3056292,8	711264,5 773538,4 958218,8	1202216,7 1383136,6 1597429,5	1213311,0 1472035,0 1513074,8	768225,8 928249,0 725795,7
7	31.12.2020 р. 31.12.2021 р. 31.12.2022 р.	ПРАТ СК ПЗУ Україна	2696758,0 2850664,6 2425105,7	794795,6 825473,6 853817,8	1388813,7 1645755,0 1276886,7	843921,0 978857,9 1109839	899418,7 687112,4 575537,4

Висновки та перспективи подальшого розвитку

Структура ринку страхування, механізм дії, динаміка показників його розвитку залежить від переліку тих класів страхування, які пропонуються на ринку. У зв'язку з цим слід зазначити, що за умов економічної нестабільності, військового стану в країні, інфляції та низького рівня життя значної частини населення України, високі темпи зростання ринку страхування за обсягом зібраних страхових премій викликали б у нас неоднозначне ставлення. З одного боку видно, що ринок розвивається, з іншого, зрозуміло, що не існує реального поля для діяльності страхових компаній, кількість яких в Україні завжди була дуже великою.

Кількість страховиків на ринку України приблизно в чотири рази перевищує реальну потребу. Так у Польщі, діє близько 40 страхових організацій, які в сукупності надають страхових послуг в чотири рази більше ніж їх отримують

українські споживачі. Навіть у такій великій країні як Китай, їх кількість у чотири рази менша, ніж в Україні.

Всупереч теорії страхування, національний ринок розвивався до останніх років не під впливом об'єктивної потреби членів суспільства у страховому захисті, а здебільшого – під впливом інших потреб, котрі отримали в фаховій літературі термін «псевдо страхування» і це є об'єктивною реальністю, яку слід визнати. Для подолання такого іміджу потрібна комплексна програма цілеспрямованих державних заходів щодо підтримання ринку і наведення на ньому належного порядку[9].

Досліджуючи ринок страхування, який являє інтегроване поєднання ринку страхових послуг і сектору фінансового ринку, де відбувається управління страховими капіталами, ми все більше утверджуємося у тому, що роль страхування всупереч несприятливим макроекономічним чинникам переоцінити неможливо. Разом з тим, враховуючи ситуацію

в країні, складно передбачити подальший розвиток страхового ринку, який хоч і не формує економіку, але є її потужним похідним інструментом. На думку практиків, у подальшому пріоритетними стануть обов'язкові види страхування - банківське страхування; авто каско; добровільне медичне страхування тощо.

Якщо описувати поведінку споживачів, можна сказати, що незалежно від того, що попит через фінансові складнощі просів, однак не зник і необхідність у страхуванні збережена. Звичайні страхові випадки нікуди не поділись, страховики компенсують клієнтам збитки по них. У суспільстві є сподівання на відшкодування збитків фізичних і юридичних осіб, які під час війни втратили все майно, за рахунок репарацій, що будуть накладені на росію.

Ми сподіваємося, що і надалі НБУ проводитиме регулярні зустрічі з учасниками ринку, під час яких ми всі разом шукатимемо вирішення складних питань у ці безпрецедентно важкі для країни часи. Перший заступник Голови НБУ К. Рожкова зазначила, що «страховий ринок – важлива частина фінансової оборони країни. То ж ми зацікавлені в його продуктивній роботі, стійкості, платоспроможності та зміцненні потенціалу страховиків і далі тримати стрій, наближаючи нашу Перемогу» [5].

Потрібно визнати, що фінансова криза виявила та загострили ті проблеми, які в явній і

прихованій формі існували на вітчизняному ринку страхових послуг. Тому держава змінила свою кардинальну страхову політику, здійснюючи її на нових засадах, котрі враховують сучасні економічні реалії. Після кризовий розвиток ринку страхування має спиратися на послідовні і адекватні дії держави, спрямовані на досконале законодавство, відкритий інформаційний простір, подальшу боротьбу із псевдо страховими операціями, подолання структурних диспропорцій, активне залучення до страхових процесів широких верств населення через впровадження соціально значущих обов'язкових класів страхування. Впровадження цих пропозицій модернізує страховий бізнес, підвищує довіру юридичних і фізичних осіб до страхування, що призведе до збільшення страхових послуг з індивідуальним підходом та їх здешевлення.

Ринку потрібне перезавантаження та відновлення, потрібен досконалий план Маршалла. Для прикладу, після II світової війни японці не знали, що таке страхування, але план економістів сприяв тому, що держава і громадяни почали інвестувати, накопичувати кошти у страхування життя. І сьогодні рівень дохідності страхування життя у японців дуже високий, а ринок страхування життя Японії – це світовий ринок №2. Цим шляхом пішла і Корея. Такі економічні зрушення країн в бік розвитку державної та страхової системи дають позитивний результат і Україна не буде виключенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Місце України серед найбільших страхових ринків світу за обсягом валових страхових премій: World insurance: the recovery gains pace. Swiss Re Sigma. 2021. No 3. p.14. URL: <https://forinsurer.com/files/file00732.pdf>.
2. Асоціація Страховий Бізнес (АСБ). URL: <https://insurancebiz.org/>.
3. Журнал «Insurance TOP». URL: https://forinsurer.com/insurancetop_91, 2022.
4. Страховий ринок України. Підсумки 2022 воєнного року. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>.
5. НАСУ. URL: <https://www.nasu.com.ua/pokaznyky-strahovykiv/>.
6. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Insurance_companies.zip.
7. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України. Теорія, методологія, практика. Монографія. Чернігів, 2009. 346 с.

REFERENCES

1. Swiss Re. (2021). *World insurance: The recovery gains pace*. *Sigma* (No. 3), 14. <https://forinsurer.com/files/file00732.pdf>.
2. Association of Insurance Business (ASB). (n.d.). <https://insurancebiz.org/>.
3. *Insurance TOP*. (2022). https://forinsurer.com/insurancetop_91.
4. *Ukrainian insurance market: Results of the 2022 war year*. (2023, April 3). <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>.
5. NASU. (n.d.). <https://www.nasu.com.ua/pokaznyky-strahovykiv/>.
6. National Bank of Ukraine (NBU). (n.d.). *Indicators of insurance companies*. https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Insurance_companies.zip.
7. Hamankova, O. O. (2009). *The market of insurance services in Ukraine: Theory, methodology, practice*. Chernihiv.

Tetyana Stetsyuk, PhD in Economics, Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine
Olha Dymnich, PhD in Economics, Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

Stanislav Nelha, PhD student, Department of Banking and Insurance, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

Dmytro Silchenko, PhD student, Department of the Banking and Insurance, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

Regulatory policy in the insurance sector as an important component of financial market stability and transparency

Abstract

Introduction

In the economy of any country, the insurance sector holds a stable position as one of the significant financial instruments that effectively protects the property interests of all economic entities from risks that accompany them throughout life and are not a temporary phenomenon. As we can see, the last decade worldwide has been characterized by an increase in military conflicts and wars, which have caused significant human and material losses. Such military conflicts have a significant economic impact on all economic entities. Therefore, it is important in conditions of instability and threats to ensure security and provide financial protection for all economic entities. As financial intermediaries, insurance companies make a significant contribution and greatly impact economic stabilization. They can ensure security and provide financial protection to all those in need because insurance is an integral part of the entire economy of any country. The role of insurance in providing financial protection for the interests of individuals and legal entities is undeniable.

Over a historically short period, radical changes have taken place in this field, which is sufficiently covered in the works of domestic scientists: T. Artyukh, V. Bazylevych, A. Baranov, O. Gamankova, S. Goryanska, S. Osadtsya, N. Prykazyuk, O. Kneysler, T. Kryvoshlyk, V. Stetsyuk, R. Pikus, V. Trynchuk, T. Tataryna, L. Shirinyan, T. Yavorskaya. It was their works that had a significant impact on the formation of insurance scientific thought and insurance culture, which is extremely important in terms of the socio-economic development of the country. However, these issues require constant further research, as life and health, and the country's infrastructure directly affect the development of the country's economy as a whole.

Objective. To identify and systematize regulatory policy in the insurance sector as a crucial component of financial market stability and transparency, consumer protection, and the promotion of sustainable insurance market development.

Methodology. The authors employed the abstract-logical method and the observation method to formulate theoretical propositions and conclusions; the structural method and the comparative method were used to analyze insurance operations.

Results. This article investigates Ukraine's position among the world's largest insurance markets based on the volume of gross written premiums; examines the role of insurance for various consumers of financial services; analyzes regulatory policy in the insurance sector; considers the financial market in numbers, including insurance companies; analyzes the concentration of the insurance market based on gross written premiums, the level of payouts, and types

of insurance; determines the loss ratio by type of insurance; and identifies indicators of consumer attractiveness based on assets, equity, insurance reserves, net earned premiums and insurance payouts.

Keywords: financial protection; insurance; insurance premiums; insurance payouts; loss ratio; market concentration; government regulation; internal control; insurance market.

Cite as: Stetsyuk, T., Dymnich, O., Nelha, S. and Silchenko, D. (2024). Regulatory policy in the insurance sector as an important component of financial market stability and transparency. *Economic analysis*, 34 (3), 372-383. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.372>